

„Soča“ izhaja vsak petek in velja po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.40
Pol leta 2.20
Četrt leta 1.10

Pri oznanilih in tako tudi pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tiskopisno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „
Za vsako črko po prostoru

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 8 kr. v tobakarnicah v gosposki ulici blizu „Treh kren“, na starem trgu in v nanski ulici ter v Trstu, via Caserma, 3.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soča“ v Gorici na Travniku 16, I., naročnina pa opravištvu „Soča“ Via della Croce št. 4. II.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri opravištvu.

Izjemno stanje.

Poročali smo že svojim čitateljem, da na Dunaji in po drugih nižje-avstrijskih krajih je vvedeno izjemno stanje zaradi mnogih hudodelstev, ki so se godila v onih krajih v zadnjih časih. Odkar so začeli na Nemškem na pete stopati anarchistom, to je ljudem, ki hočejo sedanjo družbeno uravnavo prekucniti in človeško družbo po svojih nazorih na novo sestaviti, obrnili so se ti ljudje v Avstrijo v take kraje in mesta, kjer so velike tovarne ali fabrike in veliko množice delavcev, med katere so svoje nauke trosili. Delavci so se poprijeli v veliki meri razdirajočih nauk in so jih deloma tudi v dejanji izvrševali, kakor pojasnjuje poročilo onega odseka v državnem zboru, ki je pretresoval izjemne navedbe. Zaradi zločinov prišli so anarchisti tudi pred porotnike, katerim je bilo pa prav težavno mirno soditi, ker nemirneži so med seboj v zvezi, pomagajo drug drugemu in žugajo onim, ki jim kaj žalega storijo. Zato je vlada odločila, naj se taka hudodelstva, ki se pri anarchistih ponavljajo in prestopki v časopisji, katerega so se bili poslali, odvzamejo porotnikom in dajo navadnim plačanim sodnikom. Ob enem naj se skrči pravica zborovanja in tajnost pisem, da bi se laže prišlo na sled nevarnim spletkam. S to določbo skupnega ministerstva so se močno prikrasile državljanske pravice v onih okrajih, za katere velja navedba. Ministerstvo je moglo to storiti, ker ko so imeli ustavoverci večino v državnem zboru in niso mogli spraviti Cehov pod svoj klobuk, so sklenili postaviti, ki daje ministerstvu oblast, da more ustaviti v nekaterih slučajih one pravice, ki so državljanom zagotovljene v temeljni postavi. Slovenci so bili že takrat proti taki postavi in tudi zdaj se ne moremo popolnoma ujemati s tem, da ima izvršujoča moč tako oblast, da more državljanske pravice krčiti, ali ker je postava vvedena, ne moremo njene veljave prezirati. Vlada je mislila, da zdaj so res take okoliščine, v katerih se sme postava dejansko izvršiti, in državni zbor je imel izreči, ali se ujema z vladinim mišljenjem, ali pa je drugega prepričanja.

Nehvaležno delo poročevanja v tej zadevi pripadlo je goriškemu poslancu dr. Tonkličju, ki je po sodbi konservativnih listov svojo nalogo prav častno rešil. Prostor nam ne pripušča, da bi podali čitateljem govor, ki ga je imel o tej priliki v državnem zboru, ali da bi ponatnili poročilo, katero je sestavil v tem oziru. Naj omenimo le to, da ustavo-

verci so se močno protivili tej naredbi in da so skušali spraviti sedanjo vlado dunajsko v zadrege ter narediti jo nepriljubljeno v delavskih krogih in pri dunajskem prebivalstvu; vendar ni se jim posrečilo. Dobromisleči delavci nimajo z anarchisti nič opraviti in spoznavajo, da sedanja vlada se prizadeva, olajšati njih stanje. Dunajski prebivalci se pa niso čutili dosti varne na življenji in premoženji, zato jim ministerska naredba ni bila posebno nasprotna. Celo ustavoverci niso je mogli popolnoma zametati, ampak grajali so bolj le nekatere njene dele. Ropotali so mnogo in zibali so se nekaj časa v sladki nadi, da obravnava o tej zadevi jih približa nekoliko ministerskim stolom, na katerih se po njih mnenji mehko in složno sedi; ali nazadnje so sprevideli sami, da ministerstvo se poslužuje pravice, katero so mu oni dali, da za njih krik se malokdo zmeni, da na visokem mestu je celo zelo neprijeten, zato niti niso zahtevali, da bi poslanci o teh rečeh po imenih glasovali, ampak so se zadovoljili, da so propadli z manjšino 20 glasov. Ustavoverna stranka ni se svojim krikom nič pridobila, med tem ko je desnica mnogo pridobila na odločilnem mestu in si je dobro utrdila svojo dose-danjo veljavo. Upamo, da, kakor desnica izkazuje vladi svoje zaupanje, ko ga potrebuje, tako se bo tudi vlada ozirala na pravične in postavne želje naših poslancev, kadar jih izrazijo. Drugače si ne moremo misliti uspešnega delovanja vlade in državnega zbora. Ako zastopniki ljudstva zaupajo vladi, naj tudi visoka vlada zaupa poslancem, ko razkladajo lojalne želje in zahteve svojih volilcev. Skušnja nas bo učila, ali nam naše nade ne splavajo po vodi.

Ustavoverci so prorokovali, da v dunajskem mestu se pojavi velik nemir, ako ministerstvo ne prekličie svojih naredeb. To se pa ni zgodilo; Dunajčani se veselijo in lovijo pusta, kakor druga leta; nikdo se ne zmeni, da živijo v izjemnem stanju, ker druga-ga ne potrebujejo ko zaslužek in mir, da zaslužek uživajo. Dobro vedó, da izjemno stanje velja anarchi-stom, ne pa poštenim in mirnim državljanom. Edino v židovskih listih vidi se prememba, ker zdaj, ko imajo navadne sodnike in ne več porotnikov, ne pišejo več tako nesramno, ko prej. Ti listi so korajžni, dokler jim nevarnost ne preti; ko zagledajo šibo, se stisnejo, da jih ni videti. Z ozirom na ta uspeh ne obžalujemo izjemnega stanja na Dunaji, kjer imajo židovski listi svoj dom; vendar se nadejamo, da se v nedolgem času povrnejo navadne razmere.

O naših šolskih prazmerah.

V Kobaridu, 12. februarja.

Žalostno sicer, a resnično je, da dajejo naši hiš-ovci vedno manj sinov v srednje šole. Lanske po-čitnice sva s prijateljem štela v programu goriške gimnazije naše gimnazijalce iz tolminskega političnega okraja in glej! — našela sva celih 16 glav. To je pač premajhno število, če premislimo, koliko hribov-cev se je šolalo pred leti v Gorici. Dobra polovica goriške gimnazije bilo je hribovcev, in med temi prav mnogo bistrih glav, ki delajo zdaj svojemu narodu in našim lepim goram v tem ali onem stanu vso čast. Kaj je pač temu krivo, da se naš kmet brani dati svojega sina v srednje šole? Vsaj je vendar obče zna-no, da nam uže primanjkuje slovenskih duhovnikov, da nam primanjkuje domačih zdravnikov in domačih juristov (pravoznancev). Treba bi bilo tedaj, resno preudarjati, kako bi se dal pomnožiti v srednjih šo-lah naš slovenski naraščaj! Jaz hočem danes le jedno oviro navesti, pretresti in z dejanji dokazati, vsled katere študira tako malo hribovcev gimnazijo. Ta ovira je naša goriška gimnazija sama!

Naše ljudske šole so slovenske, kar je popolno-ma pravilno; nemščina hodi iz ljudske šole popolno-ma izključena. To zahteva zdrava pamet, in prava pe-lagogika (veda o podučevanju)! Otrok naj se nauči v svojem materinem jeziku misliti, govoriti in pisati! Kakor je znano, vstopiti more deček v kako srednjo šolo, ako dokaže, da zna to, kar podaje ljudska šola. To velja po celem svetu in tudi v našem cesarstvu gledé drugih narodov, le ne gledé Slovencev (razen na Kranjskem) in goriških Italijanov. Naš učenec se na ljudski šoli ne uči nemščine, in brez dobrega zna-nja nemškega jezika se ne sprejme v nemško gimna-zijo v Gorici.

Kaj je tedaj storiti našemu kmetu, ki hoče dati šolati svojega sina? Ne ostaje mu drugega, nego da vpiše svojega dečka v c. k. vadnico v Gorici, da se mu tukaj vtepe v glavo nekaj blažene nemščine, da bode potem sposoben za višje uke! A koliko to stane časa, truda in denarja! Dve dolgi leti se mora učenec po končani ljudski šoli pripravljati za gimna-zijo in še je uprašanje, ali prebije trdi vzprejemni izpit iz nemščine. In vendar bi lahko takoj vstopil iz domače šole v gimnazijo, ako bi bila naša goriška nižja gimnazija slovenska, kar bi bilo pričakovati in kar bi smeli po božjih in človeških postavah zahte-vati. Da bi to bilo, poslal bi marsikateri kmetič svo-jega dečka na gimnazij. Če bi videl, da sinček dobro

LISTEK.

Ženitovanje na Cerkljanskem.

(Konec.)

„Krancelnov večer!“ To ime se bode marsikomu zdelo neznano in čudno. Krancelnov večer ni nič dru-zega, kakor tisti večer pred poroko. Tukajšnji ljudje se najbrže bojé, da bi se ne bil kedo od zadnje sva-tovščine pozabil potice rezati ali plesati; zato na-pravijo neko predvajo ali poskušnjo prihodajemu dnc-vu. Kaj hočemo, previdnost je povsod dobra! Že pred mrakom tega krancelnovega večera je „svatovska soba“ popolno preoblečena. Mize so težko obložene; a soba je še prazna — svatov še ni; k večjemu če kak „šeš-kar“ glavo notri vtakne. Okoli ogajišča, ali bolje re-čeno okoli peči (ker peč ima tukaj dve službi: peč in ognjišča) se vrtilo toliko kuharic, da bi bilo težko preračunati, ali pride na vsako en cel lonec. Zdaj za-doni na konci vasi godba — marš (stopaj) — doma-čih godcev. „Svate peljejo“, zakričijo „šeškarji“ in jo uderejo naravnost na tisto stran, od koder godba pri-haja. Niso se motili! Skozi vas prvi za godci ponosno koraka oče starešina, svest si svoje današnje časti. Od domačih je prijazno in z vso spoštljivostjo spre-jet. Ko je ta na svojem mestu, pride na vrsto drug in potem ostali svatje. Seveda vsi z godbo. Sramotno bi bilo in tega tudi nobeden ne dopusti, da bi kedo

brez godbe, kakor kak ukraden svat, priceptal v hišo. (Naj omenimo, da se na nevestini strani godé enake ceremonije.) Soba je polna, svatje se posedejo, sklade prihajajo na mizo in sedaj se vsak posluži tega, kar in kolikor mu je drago in ljubo. Začne pa vse stare-šina; popred si nobeden ne upa, ker danes imajo gos-ti „rešpekt“ pred njim. Ko so svatje želodec zado-volili, odračunijo tudi nogam primeren slavec, — čemu bi sicer godci najlepše „štajriše“ (štajerske, njim naj-bolj navadne plese) zbirali. Cela stvar se godi precej mirno in tiho. Največ nemira in „šundra“ delajo ti sitni „šeškarji“. „Kakošno pleme so pa ti šeškarji?“ bo marsikedo prašal. Ker smo jih že večkrat imeno-vali, naj tudi nekoliko besed o njih povemo. „Šeš-karji“ so vsi nepovabljeni gostje! In ako rečem, da od otroka v naročji do starčka s palico v roci spada vse k tej častiti družbi, se gotovo nič ne pregrešim. Kaj pa delajo? Za vrati in okoli peči se stiskajo, presojujejo in pričakujejo, da ulovijo od kake strani kak kozarec vina. Druge naloge nimajo. Sicer pa šeš-karji morajo biti. Svatovščina brez šeškarjev je ravno toliko vredna, kakor slavec brez glasu. In tako se nekateri pri plesu, drugi z razgovorom, tretji z gle-danjem in poslušanjem razveseljujejo vsak po svoji moči pozno v noč — — —!

Polnoči je ravno odbilo. Ženin Miha, katerega smo bili ves ta čas čisto pozabili, česar pa hvala Bo-gu ni zapazil, ker je skoraj vedno plesal, je že po-polnoma svatovsko oblečen in naznanja svatovščini,

da se podajo na nevestin dom. Ako še povemo, da ga neko posebno nagnenje, neka nestrpljivost tako zgodaj tje vleče, mu tega gotovo nobeden ne zameri, ker — moj Bog, saj tudi nam se ni drugače godilo. Na že-ninovo opombo so hitro vsi pripravljeni in tudi res kmalu odidejo. Da se to godi s hrupom in da jih skoro do nevestinega doma vedno godba spremlja, je že razumljivo. Kljub vsem težavnim potem dospejo vendar srečno tje. Vrata na nevestinem domu najdejo trdo zaprta in pri vsakem oknu enega stražnika. Mi-ha, Miha, kaj bo to! Oče starešina, povsod prvak in voditelj, se hoče tudi tukaj kot tak pokazati. Po-gumno, kakor kak vojskovodja, stopi bliže in v imeau postave zahteva, naj se vrata odprejo! Seveda ostane vse njegovo ostro zahtevanje brez uspeha, dokler se prebivalci ne prepričajo, s kom imajo opraviti. Ko se pa porazumejo in spoznajo, da so le svojci, jim od-prejo in kličejo: dobro došli. Sedaj izdelujejo skup-no nalogo krancelnovega večera. Nekateri plešejo, drugi se pogovarjajo, zraven še godci-šaljivci katero vmes vržejo, in to traja ne le do solučnega vzhoda, ampak še dosti čez — — —!

Ob enajsti je napovedana maša in ura poroke. Sedaj je deseta. Treba bo tedaj končati in se podati proti cerkvi. Svate so hitro svatovsko napravljeni in za odhod pripravljene, če šteješ, našteješ jih vse, samo — nevesta še manjka. „Oče, kje je nevesta?“ vpraša starešina. „O, pa bo blez že pri-šla“, mu ta kratko odgovori. „O Franca! O Franca!“

